

KANDIDAT

7046

PRØVE

JUR116 1 Familie- og arverett

Emnekode	JUR116
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	15.03.2024 08:00
Sluttid	15.03.2024 12:00
Sensurfrist	05.04.2024 21:59
PDF opprettet	10.03.2025 13:21

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
i	JUR116 generell informasjon	Informasjon eller ressurser
1	Del I teorioppgave	Langsvar
2	Del II praktikumsoppgave	Langsvar

1 Del I teorioppgave

Anslått tidsbruk 2 timer.

Grei ut om ekteskapsloven § 31.

Skriv ditt svar her...

I det forestående vil det redegjøres for Lov av 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap ('el') § 31.

Hovedregelen om ektefelles råderett fremkommer i § 31, som er en sentral bestemmelse i ekteskapsloven som gir uttrykk for ektefellenes eierforhold. Det følger av første ledd at ekteskapet medfører medfører 'ingen begrensning' i en ektefelles råderett, over det personen eier 'når ekteskapet blir inngått' eller 'senere erverver'.

En naturlig språklig forståelse av 'ingen begrensning' er at ekteskapet i seg selv ikke gjør noen endringer i en ektefelles råderett over formuesgoder, eller rettigheter. Dette gjelder formuesgoder som ektefellen eier når 'ekteskapet bli inngått'. Dette tilsier at dersom en ektefelle har et hus som han eller hun eier fra før ekteskapets inngåelse, vil dette være ektefellenes eneeie. At det er ektefellenes eneeie vil si at det er ektefellen som selv råder over huset, og kan eksempelvis selge eller pansette huset etter eget ønske.

Dette gjelder også med formuesgoder som ektefellene 'senere erverver'. Dersom en ektefelle får en moped av sine foreldre under ekteskapet, vil dette også være den aktuelle ektefellenes eneeie.

Det er verdt å bemerke seg at eierforhold ikke har noen betydning for ektefellenes formuesordning. Med dette menes at dersom ektefellene har felleseie etter § 58, kan et formuesgode som er i den ene ektefelles eneeie under ekteskapet, likevel bli endel av felleseie ved deling. Dersom en ektefelle ønsker å

unnta eiendeler som er eneeie ved deling, må dette avtales ved særerie gjennom ektepakt jf. § 42.

I utgangspunktet regulerer dermed § 31 kun ektefellens råderett over eiendeler *under* ekteskapet - ikke ved oppløsning av det, og må ikke forveksles med ektefelles formuesordning.

Videre følger det av § 31 annet ledd at eiendeler som 'ervertes av begge ektefeller' blir 'sameie' mellom dem.

En naturlig ordlydstolkning av 'ervertes av begge ektefeller' tilsier at begge ektefeller må ha bidratt enten ved direkte eller indirekte bidrag til anskaffelsen av eiendelen. Med direkte bidrag menes rene økonomiske innskudd, mens ved indirekte bidrag menes en ektefelles arbeid i hjemmet.

Sistnevnte moment står nettopp spesifisert i tredje ledd, der det i vurderingen av om noe har blitt sameie, skal det legges vekt på 'ektefelles arbeid i hjemmet'. På dette feltet ser man en tydelig rettsutvikling siden 1975, og siden Husmordommen ble avgjort (Rt. 1975 s. 220). Dommen la til grunn at en ektefelles arbeid i hjemmet burde tilsvare den andre ektefelles inntektsgivende arbeid. Spesielt på 70- tallet da dommen kom, var det et vedvarende problem at en hjemmeværende hustru sitt arbeid ikke ble tillagt vekt ved skillsmisseoppgjøret. Dette gjorde at mange kvinner satt igjen med ingenting eller svært lite i det økonomiske oppgjøret etter en skillsmisse. Denne dommen var vesentlig for den norske rettsutviklingen, og i tråd med samfunnsutviklingen på denne tiden.

Konklusjonen er dermed at ektefellenes råderett etter § 31 har størst betydning i vurderingen om et formuesgode er i ektefellenes sameie eller eneeie.

Ord: 477

Knytte håndtegninger til denne oppgaven?

Bruk følgende kode:

4 0 2 6 1 1 1

2 Del II praktikumsoppgave

Anslått tidsbruk. To timer

Peder Ås og Marte Kirkerud traff hverandre en stormfull kveld på turistforeningens hytte på Storefjellet utenfor Storevik. De flyttet raskt sammen. Marte Kirkerud var økonomidirektør (CFO) i Storevik Private Equity (SPE), som kjøpte opp bedrifter i området med sikte på å selge selskapene videre med profitt etter kort tid. Peder Ås var utdannet lærer, men hadde i mange år drevet som skiboms i vinterhalvåret, og dykkerboms i Sørøst-Asia i sommerhalvåret. Han hadde derfor ingen midler av betydning. Marte hadde to barn fra et tidligere forhold som nå var blitt voksne - Marcus og Martinus Kirkerud.

Marte jobbet lange dager, mens Peder syslet i hagen, hadde middagen klar når Marte kom hjem, og planla eksotiske ferieturer som de reiste på når Marte hadde anledning til å ta seg fri.

Peder ble kontaktet av sin gamle onkel Petter Ås. Petter Ås var en bemidlet mann og fortalte Peder at han gjerne ville gi Peder og Marte villaen sin i Storevik. Likevel mente han at Peder og Marte måtte betale noe for villaen. Han foreslo derfor at paret skulle betale 4 millioner kr i vederlag. Villaen var verdt 5 millioner, og siden Petter gav paret villaen til det han kalte gi-bort pris skulle 1/5 av villaen være Peders særeie. Dette ville Petter sette opp i et testament. Han mente dette var nødvendig for å sikre Peder i tilfelle Marte skulle gå fra ham. Marte reagerte litt på dette, men det var et fint hus og de ble enige om å overta på de vilkår Petter hadde bestemt.

Spørsmål 1) Har Petter Ås anledning til å knytte særeieklausul på 20% av boligen til fordel for Peder?

Forutsett i det følgende at særeieklausulen er gyldig.

Petter inviterte Marte og Peder på middagsbesøk. Han mente det var tull å bruke penger på advokat, og hadde derfor satt opp testamentet selv. Når Peder og Marte kom på besøk ropte Petter fra vinkjelleren at de skulle signere på testamentet, så skulle han signere det siden. Peder og Marte signerte, og Petter skrev selv under etter at gjestene hadde gått hjem.

Spørsmål 2) Er testamentet i henhold til arvelovens regler? Spørsmål om pliktdelsarv til Pelters livsarvinger skal ikke problematiseres.

Forutsett i det følgende at testamentet er gyldig.

Marte hadde i tillegg til stillingen som CFO en rekke styreverv i bedrifter i Lillevik, Mellomvik og Storevik. Marte var populær fordi hun var kjent for å få alle selskapene hun hadde befatning med til å tjene penger. Marte ble etter hvert redd for at det skulle oppdages at hun ikke alltid var like opptatt av å følge lover og regler. For å beskytte seg mot fremtidige erstatningskrav tenkte hun det var best å overføre alt til Peder. Peder og Marte opprettet en ektepakt med vitner tilstede, hvor det blant annet fremkom at «vår villa og vår samlede formue er Peders særeie». Marte tenkte det kunne være greit å tinglyse ektepakten, men det var så hektisk på jobb, og Peder var ikke så opptatt av det formelle, så det ble til at ektepakten ble liggende i en skuff.

Etter hvert ble stemningen mellom Peder og Marte dårligere. Marte var hele tiden på jobb, og Peder ble lei av å gå hjemme og ordne. Han drømte om å starte et eget dykkesenter på Sri Lanka. I mai 2024 ble Marte dømt til å betale erstatning i Storvik tingrett for flere brudd på regler om styreansvar. Peder og Marte viste da til at alt de eide av verdi var Peders særeie.

Spørsmål 3. Må kreditorene respektere ektepakten?

Peder og Marte endte med å selge villaen for å dekke Martes erstatningskrav. Det var likevel 3 millioner igjen ettersom eiendomsmarkedet i Storevik hadde vært godt i flere år. Peder var skuffet over Martes oppførsel i forretningslivet og syntes hun kunne få smake sin egen medisn. Peder søkte derfor om separasjon. Marte hevdet at midlene måtte deles likt. Ektepakten hadde bare til formål å hindre at kreditorene skulle forsyne seg av felleseie. Peder sto på sitt og fortalte at han snarlig kom til å flytte til Sri Lanka med alle pengene.

Spørsmål 4. Må Marte respektere ektepakten?

Skriv ditt svar her

Oppgave 1)

Den overordnede problemstillingen er om Petter Ås har anledning til å knytte særeieklauseul på 20% av boligen til fordel for Peder.

Det rettslige grunnlaget følger av Lov av 4. juli 1991 nr. 47, § 48, der en 'giver eller arvelater' kan bestemme en ordning som nevnt i §§42 til 44 som 'vilkår for arven eller 'gaven'.

Det er på det rene at overføringen ikke er 'arv', da det ikke er noe som tilsier at Petter er på dødsleiet.

Det må dermed først drøftes om overføringen er en gyldig 'gave'.

Det følger av HR-2017-959-A at for at det skal foreligge en gave må det ha skjedd en 'formuesforskyvning' i 'gavehensikt'.

En ordlydstolkning av 'gavehensikt' tilsier at det skal være gitt en gave med hensikt å berike mottakeren. Det følger av Rt. 2014 s. 1248 at hovedhensikten bak vilkåret om 'gavehensikt' er å holde 'typiske forretningsmessige transaksjoner' utenfor jf. avsnitt 44.

Det er dermed på det rene at vilkåret om gavehensikt er oppfylt.

Videre må det vurderes om det har skjedd en 'formuesforskyvning'.

En ordlydstolkning av 'formuesforskyvning' tilsier at det skal skje en overføring av verdier. I utgangspunktet vil en ordlydstolkning tilsi at overføringen må skje vederlagsfritt. I den foreliggende saken er det imidlertid tale om en overrekkelse av en bolig mot et krav om vederlag.

Det følger av Rt. 2014 s. 1248 at det kan foreligge en gave, også der det er gitt en motytelse. Det følger videre av rettspraksis at dersom gavemomentet er fremtredende nok, og vederlaget 'underordnet nok' vil det foreligge en ordinær gavetransaksjon.

Det kan argumenteres for at gavemomentet i den foreliggende saken ikke er fremtredende nok, da det kun tilsvarer 1/5 av boligens verdi. Disposisjonen vil i utgangspunktet derfor ikke kunne betegnes som en ren 'gave', basert på ordlyden av vilkåret.

Likevel vil betegnelsen 'gavesalg' kunne bli knyttet opp mot disposisjonen i den foreliggende saken. Det følger blant annet av dansk rett at også gavesalg går innunder definisjonen 'gave', "selvom Gaven har Været forholdsvill lille, vil et Vilkaar fra Giverns Side om at Ejendommen skal være Gavemodtagerens Særeje blive respekteret' (Rt. 1986 s. 164 s. 167). Hensynet bak å respektere gavemottakerens ønske om særeie veier dermed tyngre enn vurderingen av innholdet i disposisjonen. Dette vil derimot ha betydning ved utmåling av særeieklausulen.

Vilkåret om formuesforskyving er derfor oppfylt.

Videre blir spørsmålet om særeieklausulen på 20% på gaven er gyldig.

Det fremgår av faktum at Peder og Marte må betale vederlag på 4 millioner, for boligen som har en total verdi på 5 millioner. Petter anfører at han vil at særeieklausulen skal ligge på 20%, altså 1 million.

Det følger av Rt. 1986 s. 1614 at ved gavesalg må det foretas 'en fordeling i en gavedel og en vederlagsdel, slik at det bare er "gavedelen" som kan gjøres til særeie (s. 167). Det er dermed gavedelen på 1 million som kan gjøres til særeie. Dette samsvarer med Petters ønske, da 20 % av 5 millioner er 1 million.

Konklusjonen på det overordnede spørsmålet er at Petter Ås har mulighet til å knytte særeieklausul på 20% av boligen til fordel for Peder.

Oppgave 2)

Den overordnede problemstillingen er om testamentet er i henhold til arvelovens regler.

Det rettslige grunnlaget er kapittel 7 og § 9 i Lov av 14. juni 2019 om arv og dødsboskifte.

Det vil først vurderes om formkravene til testamentet er oppfylt etter kapittel 7 i arveloven.

Det fremgår av faktum at Peder sier til Marte og Peder at de skal underskrive testamentet han har laget, som han siden skal skrive under. Petter skriver under etter at gjestene har gått hjem.

Det følger av § 42 at man må være 18 år for å ha opprettet et testament, og at man ikke kan en sinnslidelse eller lignende jf, § 41 annet ledd. Det er på det rene at begge vilkårene er oppfylt.

Videre følger det av § 42 tredje ledd, at for at et testament skal være gyldig må det være skriftlig, underskrevet av testator med to vitner skal være tilstede og bevitne underskriften jf. § 42 første ledd. Vitnene skal også 'vite at dokumentet er et dokument', og skal 'underskrive dokumentet mens testator er tilstede'.

Det er på det rene at vilkåret om skriftlighet er oppfylt.

Det underordnede spørsmålet er om formkravene om at testamentet må være 'underskrevet av testator med to vitner tilstede' er oppfylt.

En naturlig ordlydstolkning av 'testator' er at det er personen som utsender testamentet.

Det følger av faktum at det underskrives av Marte og Peder samtidig, og deretter av Petter etter gjestene har gått.

Det er Petter som er testator i testamentet, og det er hans underskrift som er nødvendig. Likevel fremkommer det av faktum at Marte, Peder og resten av gjestene har gått, og det er dermed ikke to vitner tilstede til å bevitne hans underskrift.

Vilkåret om at testamentet er 'underskrevet av testator med to vitner tilstede' er dermed ikke oppfylt.

Resten av oppgaven vil drøftes med forutsetning om at formkravene er oppfylt.

Videre må det vurderes om testamentet er i henhold til ektefelles plikt til arv jf. § 9.

Det følger av § 9 at en ektefelle har krav på 1/2 av arven når det ikke er livsarvinger.

Det er på det rene at Peder ikke har livsarvinger jf. faktum.

Det fremkommer fra faktum at Peder 'ikke har noen midler av betydning', og det vil derfor legges til grunn at boligen er alt han har av verdi.

Testamentet taler for at Peder skal sitte igjen med 2 millioner i felleseie + 1 million i særeie, og Marte vil sitte igjen med 2 millioner i felleseie. Ektefellene har også totalt 4 millioner i felles gjeld, som fører til at Peders felleseiedel er på 0,- etter fradrag for gjelden.

Dersom Peder dør vil han dermed kun sitte igjen med 1 million i særeie, og Marte vil ikke få $\frac{1}{4}$ av arven eller minst 4G som hun har krav på jf. 8.

Konklusjonen er at testamentet ikke i henhold til arvelovens regler.

Oppgave 3)

Det overordnede spørsmålet er om kreditorene må respektere ektepakten. Oppgaven vil løses med forutsetning om at testamentet er gyldig.

Det følger av § 40 at hovedregelen er at en ektefelle ikke kan stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen.

Unntaket er likevel i dekningsloven § 2-2

Det vil legges til grunn at formkravene for en gyldig ektepakt etter § 54 er oppfylt.

Det rettslige grunnlaget er § 55 i ekteskapsloven.

Det følger av § 55 at en ektepakt på tinglyses for å få rettsvern mot ektefellenes kreditorer.

Det fremkommer av faktum at Marte og Peder ikke tinglyser ektepakten, men at ektepakten 'blir liggende i en skuff'.

Vilkåret om tinglysning for å få vern mot kreditorer er dermed ikke oppfylt.

Konklusjonen er at kreditorene ikke må respektere ektepakten.

Oppgave 4)

Det overordnede spørsmålet er om Marte må respektere ektepakten.

Det rettslige grunnlaget er Lov av 4. juli 1991 nr. 46 om ekteskap ('el') § 42.

Det fremkommer av § 42 av hovedregelen for avtale om unntak fra deling er at ektefeller fritt kan avtale at 'det de eier og senere erverver skal være 'unntatt fra deling' jf. § 42 første ledd.

I ektepakten fremkommer det at "vår villa og samlede formue er Peders særeie". Peder anfører at han derfor har krav på de resterende 3 millionene som paret sitter igjen med, mens Marte mener dette er midler til likedeling.

Det følger dermed av lovens ordlyd samt rettspraksis at "utgangspunktet er at ektefellene fritt kan avtale at den ene skal få vesentlig mer enn den annen i tilfelle skilsmisse" (Rt. 1999 s. 718 s. 721).

I utgangspunktet må dermed ektepakten respekteres, da dette er noe ektefellene gjensidig har avtalt.

Likevel oppstiller loven en unntaksbestemmelse om omgjøring og lemping av avtaler dersom den vil virke 'urimelig' ovenfor en av partene jf. § 46.

Hovedspørsmålet i saken er dermed om ektepakten er 'urimelig' jf. § 46 annet ledd.

En naturlig språklig forståelse av 'urimelig' tilsier at det er tale om en snever unntaksregel med høy terskel. I ekteskapslovens NOU fremholdte utvalget at lempingsregelen må "brukes med forsiktighet".

Rimelighetsvurderingen er ikke lovfestet, men vil bero på ulovfestede prinsipper utarbeidet i juridisk teori og av høyesterettspraksis.

Det økonomiske oppgjøret må føre til at den ene ektefellen har vesentlig mer enn den andre ektefellen, for at innfri terskelen om 'urimelig'. I den foregående saken resulterer nettopp skilsmisseoppgjøret med at Marte sitter igjen med kr 0 og Peder vil sitte igjen med 3 millioner. Det økonomiske oppgjøret taler i retning for at ektepakten kan anses 'urimelig' jf. § 46.

En liknende situasjon oppsto i Rt. 2006 s. 833, der det i likhet med den foreliggende saken var spørsmål om en ektepakt som omgjorde ekteparets felles bolig til mannens særeie. Det fremgår fra dommen at momentene som inngår i rimelighetsvurderingen er "ektefellens formue" og "inntektsevne" (avsnitt 39).

Det fremgår av faktum at ektefellenes formue i den foreliggende saken er svært lav, og at alt de eier av verdi er Peders særeie. Inntektsevnen til Marte var i utgangspunktet god da fremgår av faktum at hun var økonomidirektør som kjøpte opp bedrifter og solgte de med profitt. Likevel blir hun i mai 2024 dømt til å betale erstatning for flere lovbrudd, som kan tale for at hennes yrkesmuligheter og inntekstevne nå er sterkt nedsatt. Momentene om ektefellenes formue og inntekstevne kan derfor tale i retning for at ektepakten kan anses 'urimelig'.

Det følger av juridisk teori at spørsmål om ektepakten vil virke urimelig ovenfor en av partene, må vurderes utfra "situasjonen ved samlivsbruddet" (Holmøy/Lødrup, s. 306-207). Situasjonen ved samlivsbruddet var blant annet at

ektefellene hadde brukt store deler av felleseiet på å betale ned Martes erstatningskrav. Dette kan tale for at det ikke er rettferdig at Peder dermed får de resterende midlene. Momentet om ektefellenes situasjon ved samlivsbruddet kan dermed tale for at ektepakten ikke er 'urimelig'.

Andre momenter av betydning er at Marte har barn, som kunne talt for at Marte hadde hatt behov for en større del av midlene ved skilsmisseoppgjøret. Likevel fremkommer det av faktum at hennes barn er voksne, og dette momentet vil dermed ikke legges avgjørende vekt på.

Det følger av Rt. 2006 s. 833 at "en ektepakt som gjør et formuesgode som **fullt ut tilhører en ektefelles rådighetsdel**, til særeie, kan normalt ikke tilsidesettes som urimelig". Likevel ble boligen i den foreliggende saken i utgangspunktet gitt av onkelen til ektefellene sammen, der begge ektefeller sammen betalte 4 millioner for den i vederlag. Boligen var dermed i utgangspunktet ektefellenes sameie jf. § 31 annet ledd. Det at boligen var sameie, er dermed et moment som kan tale for at terskelen for 'urimelighet' ikke er like høy i den foreliggende saken som i saken fra 2006.

Basert på en helhetsvurdering av en rekke ulovfestede prinsipper fremstår ektepakten som 'urimelig' etter § 46.

Konklusjonen er at Marte ikke må respektere ektepakten.

Subsidært kan det vurderes om at Marte kan tilkjennes et vederlag av Peder som følge av at hun blir urimelig stilt etter el. § 46 annet ledd annet pkt, istedet for å sette avtalen ut av kraft.

Atter subsidært kan det vurderes om Peder kan tilkjennes et vederlag etter el. § 63 eller basert på 'alminnelige berikelses og restitusjonsprinsipper' (Rt. 2000 s.

1089) som følge av at store deler av felleseiemidlene ble brukt på Martes erstatningskrav, dersom ektepakten settes ut av kraft.

Ord: 1884

Knytte håndtegninger til denne oppgaven?

Bruk følgende kode:

3 2 4 8 0 8 1